

FELSEFE-BİLİM NEDİR

Ş. Teoman Duralı

DERGÂH

FELSEFE-BİLİM
NEDİR?
Şaban Teoman Duralı

Felsefe-Bilim Nedir?'in yayın hakları Dergâh Yayınları'na aittir.

Dergâh Yayınları: 318
Sertifika No: 14420
Kutadgubilig - Felsefe dizisi: 11
ISBN: 978-975-995-532-8
1. b. Şubat 2006, 2. b. Mart 2009
Düzeltilmiş 3. Baskı: Ekim 2014
4. Baskı: Ekim 2017

Dizi Kapak Tasarımı: Işıl Döneray
Kapak Uygulama: Ercan Patlak
Sayfa Düzeni: Ayten Balaç

Basım Yeri: Ana Basım Yayın Gıda İnş. Tic. A.Ş.
B.O.S.B. Mermerciler Sanayi Sitesi 10. Cad. No: 15
Beylikdüzü / İstanbul
Tel: [212] 422 79 29
Matbaa Sertifika No: 20699

Kapak Basım Yeri: Hanlar Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.
Tel: [212] 324 08 82

Cilt: Güven Mücellit & Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.
Tel: [212] 445 00 04

Dağıtım ve Satış: Ana Yayın Dağıtım
Molla Fenari Sokak Yıldız Han No: 28 Giriş Kat
Tel: [212] 526 99 41 (3 hat) Faks: [212] 519 04 21
Cağaloğlu / İstanbul

Şaban Teoman Duralı

FELSEFE-BİLİM NEDİR?

DERGÂH YAYINLARI

Klodfarer Cad. No:3/20 34112 Sultanahmet / İstanbul
Tel: [212] 518 95 79-80 Faks: [212] 518 95 81
www.dergahyayinlari.com / bilgi@dergahyayinlari.com

“Felsefe-Bilim Nedir?”
hocam Profesör Dr. Sayın Nermi *Uygur*
beğefendinin değerli anısına
ithâf olunmuştur.

“Felsebe-Bilim Nedir?”in tashihini üstlenmiş
olan Dr. Sayın Erdal *Yıldız* beğ ile basımında
emeği geçen Nurten *Aslım* hanımefendi ile
Dergâh Yayımevi çalışanlarına teşekkürü
bir borç bilirim.

İçindekiler

FELSEFENİN ANNESİ: HİKMET, 11

I. BÖLÜM: SÖZBAŞI, 13

II. BÖLÜM: AHLÂKIN DİN DUYUŞUNDAKİ KAYNAĞI/ 19

**III. BÖLÜM: FELSEFİ DÜŞÜNÜŞÜN ANA DOĞRULTULARI ve BUNLARIN
TERİMLENDİRİLMESİ, 25**

GİRİŞ, 27

A- SEÇMECİLİK/EKLEKTİZM, 28

1- Tarihçe, 28; 2- Tarif, 30

B- BAĞDAŞTIRMACILIK/SENKRETİZM, 32

1- Tarihçe, 32; 2- Tarif, 32

C- BİRLEŞTİRİM/TAHLİL/SENTEZ, 34

1- Felsefede Birleştirim/Sentez, 34

2- Bilimlerde Birleştirim, 36

a- Kimyada; b-Biyolojide; c- Psikolojide Sentez, 36

Ç- DİSİPLİNLERARASI ARAŞTIRMA, 37

1 - Disiplinlerarası Araştırmanın Özgülce Tarifi, 37

2- Sistemleşmeye Yönelik Disiplinlerarası Araştırma, 38

D- SİSTEM, 40

E- BİLGİ, 42

IV. BÖLÜM: FELSEFE, 45

V. BÖLÜM: METAFİZİK, 55

A- FİZİĞİN ÖTESİ: METAFİZİK, 57

B- METAFİZİĞİN ÖTESİ: İLAHİYÂT, 60

C- METAFİZİĞİN ZEMİNİ: VARLIK ÖĞRETİSİ, 62

1 - Varlık, 62

2- Şey, 63

Ç- BİLGELİK, 64

D- NESNE, 65

E- MADDE, 66

F- ZAMAN, 67

- G- HAKİKAT, 68
 Ğ- BİLGİ ile BİLİM FELSEFELERİ, 70
 H- AHLÂK, 71
 I- METAFİZİĞİN Aslı GÖREVİ ve SAHASI, 72

VI. BÖLÜM: FELSEFE-BİLİM, 73

- A- GENEL OLARAK FELSEFENİN BELİRLENİŞİNDEKİ ZORLUKLAR, 75
 B- FELSEFE-BİLİMİN ÇIKIŞI ve GELİŞMESİ, 78
 C- FELSEFE-BİLİMİN ANLAMCA SINIRLARI: **Speklativ Metafizikten Farklı bir**
 Düşünme ve Araştırma Tutumu Olarak **Speklativ-olmayan Metafizik**, 82
 Ç- SONUÇ, 96

VII-MEDENİYET TARİHİNDE FELSEFE-BİLİM, 99

VIII-FELSEFE-BİLİME RAMAK KALMIŞKEN: TÜRKLERİN DÜŞÜNCE TARİHİ
 ve FELSEFE-BİLİM, 107

EKLER, 129

- Çizelge: DÜŞÜNCE TARİHÇESİ, 131
 Çizim: İLK ve ESKİ ÇAĞLARDA Sırasıyla BİLGELİĞİN, EFSÂNEYE; FELSEFENİN,
 BİLGELİĞE; BİLİMİN de, FELSEFEYE Karşı Konumlamaları ve Her birinin,
 Konuca Kendi içerisindeki Ayrışması, 178
 Çizim: FELSEFE-BİLİMİN TARAFI: Çevresi ve Kendi içerisindeki Sınıflanma, 180
 Çizim: FELSEFENİN İç ile Dış Daireleri, 181
 Çizim: FELSEFE-BİLİMİN, Duyma-Düşünme Tutumları Arasındaki Konumu, 182
 Çizim: Günümüz Düşüncesinin, Batı Düşünce Tarihindeki Konumu, 183
 Çizelge: Felsefe-Bilim Bölümüne Ders Çizelgesi *Taslağı*, 184
 Çizelge: Felsefe-Bilim Bölümü Bilim Felsefesi Anabilimdalı Ders Çizelgesi *Taslağı*, 186

DİZİN ve SÖZ DAĞARI, 189

KAYNAKLAR, 205

- A- ANA KAYNAKLAR, 205
 B- YARDIMCI KAYNAKLAR, 208

KISALTMALAR İLE İŞÂRETLER

T	Türkce
OsmT yahut KT	Osmanlı Türkcesi yahut Klasik Türkce
ET	Eski Türkce (Göktürk ile Uygur Türkceleri)
İng	İngilizce
Alm	Almanca
Ar	Arapca
Far	Farsca
Fel	Felemenkce
Fr	Fransızca
Isp	Ispanyolca
İ	İtalyanca
L	Latince
KL	Klasik Latince
OrL	Ortaçağ Latincesi
YenL	Yeniçağ Latincesi
Rus	Rusca
S	Sanskritce
P	Palice
H	Hint/ce
Y	Yunanca

Doğrudan doğruya yapılan alıntılara ‘bkz’ işâreti koyulmaz.

Bkz: Bakınız —etkilenmekle birlikte, doğrudan doğruya alıntılıyıp çift tırnaklı çentik içerisinde göstermeden yararlandığımız görüş veya düşünce.

Krz: Karşılaştığımız —ayrıntılarına katılmamakla birlikte, zikretmeğe değer bulduğumuz görüş yahut düşünce.

A.g.e:	Adı geçen eser.
B.g.e:	Bahsi geçen eser.
B.g.y:	Bahsi geçen yer.

S:	Sayfa.
Syflr:	Sayfalar.
Tek:	Tekil
Çoğ:	Çoğul

FELSEFEnin ANNESi: HİKMET

“Âriflerden biri Hikmeti şöyle vasıflandırmış:
Hakk, gâyesidir; ilhâm, rehberidir; kalb, durağıdır;
onu ilhâm eden *Allah*tır;
kabul eden, akıl: dışa vuransa, dıldır...”

(Orhan Şaik Gökay: “*Kâtip Çelebiden Seçmeler*”, 148. s.)

“İlm bir lücce-i bî-sâhildir.
Anda âlim geçinen câhildir”

(*Nâbî*)

XII

“Biz gittik, kalanlar, sağolsun;
doğan, önünde sonunda ölür.

Hırsı bırak, kendini boş yere harcama,
Şu toprak altında çırak da bir, usta da.

Kötüydüsek, geçtik, gittik kötülüğümüzle,
iyiydisek, hayırla anın bizi.

Yokolmağı istemiyormusun,
iyi şeylerden evlâdın olsun;
iyiliklerin bükülmüş ipliğidir, kalan,
odur dünyaya direk olanların canı.

Şu akıp giden kum seline bak,
ne durması var, ne dinmesi,
bir dünya, birdenbire nasıl bozulur, bak.

XVII

“Her gün bir yerden göçmek ne iyi..
Her gün bir yere konmak ne güzel.
Bulanmadan, donmadan akmak ne hoş.

Dünle berâber gitti, cancağızım.
Nice söz varsa, düne ait.
Şimdi yeni şeyler söylemek lâzım”

(Mevlânâ Celâleddin Rumi/Bkz: Abdülbâki Gölpınarlı, 296. – 297. syft.)

“Kime Hakikatten haber gelirse,
onda beşeriyetten eser dahî kalmaz.

Tâ yücelerden yer altına dek her tarafı sebepler kaplasa,
onun sebeplere yönelmeğe meyli kalmaz artık.

Kim varlığını darmadağın eder, benliğinden kurtulursa,
Hakikatin ta kendisinden ona bir nazar gelir ulaşır”

(Mevlânâ: “Fîhi Mâ - Fîh ve Mecalis-i Seba’dan Seçmeler”, 269. s.)

91

“İlim ilim bilmektir ilim kendin bilmektir
Sen kendini bilmezsin ya nice okumaktır

Okumaktan manâ ne kişi *Hakkı* bilmektir
Çün okudun bilmezsin ha bir kuru ekmektir

Okudum bildim deme çok ta’at kıldım deme
Eri *Hak* bilmezisen abes yere yelmektir.

Dört kitabın manâsı bellidir bir elifte
Sen elif dersin hoca manâsı ne demektir

Yunus Emre der hoca gerekse var bin hacca
Hepsinden iyice bir gönüle girmektir”

(Yunus Emre)

Dünya bir avrettir karı yoldan koyar niceleri
Sürün gitsin ol Ayyâr’ı onu sevmek ardır bize

Dünya harâmdır hâslara lâkin helâldir hamlara
Bu dünyayı dost tutmayız ol dünya murdardır bize”

(Yunus Emre/bkz: “Yunus Emre Divânı”ndan/Akçağ, Ankara, 1991)

I. BÖLÜM
SÖZBAŞI